



## NACJONALIZM INTEGRALNY JAKO SPOSÓB BUDOWANIA NARODU ZA POŚREDNICTWEM AUTORYTETU MONARCHY. ANALIZA MYŚLI CHARLES'A MARIE MAURRASA W ODNIESIENIU DO WSPÓŁCZESNYCH MONARCHII EUROPEJSKICH

INTEGRAL NATIONALISM AS A METHOD OF BUILDING  
THE NATION THROUGH THE MONARCH'S AUTHORITY:  
THE ANALYSIS OF CHARLES MARIE MAURRAS' CONCEPT  
IN RELATION TO MODERN EUROPEAN MONARCHIES

*Barbara Bieniek\** 

— ABSTRAKT —

Celem artykułu jest analiza koncepcji nacjonalizmu integralnego autorstwa Charles'a Maurrasa, zakładająca przywrócenie ograniczonej monarchii jako jedyne właściwego modelu rządzenia państwem, w którym to naród może się w pełni rozwijać. W pierwszej części zostanie naszkicowana istota nacjonalizmu integralnego i rola władzy królewskiej w stosunku do narodu, według przekonań Ch. Maurrasa. Druga część stanowi wskazanie cech francuskiej odmiany nacjonalizmu we współczesnych europejskich monarchiach oraz odnalezienie zespołu wartości, które powinny reprezentować efektywną

— ABSTRACT —

The aim of the article is to analyze Charles Maurras' concept of integral nationalism, in which he assumed the restoration of the limited monarchy to be the only appropriate governance model which enables a nation to develop. The first part outlines Ch. Maurras' perception of integral nationalism and the role of monarchy in relation to the nation. The latter part is an attempt to use the French version of nationalism in modern European monarchies and find a set of characteristics that should represent the new royal power. The results of the research show that Maurras' new version of nationalism was

---

\* Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Nauk Społecznych.

władzę królewską. Rezultaty badań wykazały, że proponowana przez Maurrasa odmiana nacjonalizmu wcale nie była tak utopijna, jak twierdzili krytycy myśli francuskiego nacjonalisty i obecnie znajduje zastosowanie we współczesnych monarchiach w Europie.

**Słowa kluczowe:** monarchia europejska; Charles Marie Maurras; nacjonalizm francuski; nacjonalizm integralny

not as utopian as it was claimed by his critics and has applications in modern European monarchies.

**Keywords:** European monarchy; Charles Marie Maurras; French nationalism; integral nationalism

## WPROWADZENIE

Istota monarchii zasadza się na zaakceptowanej przez naród nierówności społecznej, tj. uprzywilejowania grupy osób (rodu królewskiego), która ma prawo do pełnienia funkcji (koronowanej) głowy państwa. To właśnie ten predestynowany zbiór wybitnych jednostek, obdarzonych niezwykłymi przymiotami, wyraża w pełni naród, którego dobro jest celem tejże grupy (Görres, 1975, s. 448).

Twórczość francuskich nacjonalistów, takich jak: Georges Eugène Sorel, Maurice Barrès czy Charles Marie Maurras, doprowadziła do wytworzenia nowej formy monarchii ograniczonej, która z jednej strony czerpała z przywilejów przysługujących tradycyjnej monarchii, a z drugiej z umiłowania narodu jako: „szczególnego, podstawowego i zobowiązującego do lojalności poszczególne jednostki oraz mniejsze grupy [...]” (Bartyzel, 2020, s. 53).

Tak nacjonalizm integralny postrzegał Enrico Corradini, wskazujący interes narodu jako najwyższą wartość (Bartyzel, 2020, s. 75), zapisaną już we Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1789 r. w artykule trzecim: „Źródło wszelkiej władzy zasadniczo tkwi w narodzie. Żadne ciało, żadna jednostka nie może sprawować władzy, która by wyraźnie od narodu nie pochodziła” (*Déclaration des Droits de l’Homme et du Citoyen* de 1789). Zatem władza powinna pochodzić od ludu i nie faworyzować żadnej grupy, w przeciwnym razie: „jest czymś nieuchronnym, że naród słabnie i rozpada się, kiedy państwo staje się polem walki sił rosnących obok niego [...]” (de Benoist, 1978, s. 312). Instytucją dbającą o dobro narodowe miał być monarcha – dziedziczny i antyparlamentarny (Bartyzel, 2020, s. 76), który winien cieszyć się „autorytetem woli narodowej” wyrażonym w głosowaniu powszechnym, tak jak głosił to Eugène Genoude w manifestie „rojalizmu narodowego” (Bartyzel, 2020, s. 67). Nie jest to zatem wizerunek władcy, który był wybierany przez wąskie grono przedstawicieli, a następnie działał według własnej

woli lub rad towarzyszącej mu elity. To monarcha wybrany i zaakceptowany przez lud, określany przez Johanna Gottlieba Fichtego jako źródło wszelkich spraw związanych z narodem (Fichte, 1996, s. 283), który może obalić nieudolnego bądź despotycznego władcę.

W związku z powyższym autorka tekstu zamierza odpowiedzieć na dwa pytania badawcze, mianowicie: jakie cechy powinna zawierać nowa monarchia Maurrasa oraz czy w obecnych monarchiach europejskich są obecne elementy nacjonalizmu integralnego. W analizie zostały uwzględnione ustawy zasadnicze regulujące funkcjonowanie wybranych europejskich monarchii oraz teksty autorstwa Ch. Maurrasa („For a French Awakening”, „Kiel et Tanger. La République française devant l’Europe”, „Dictionnaire politique et critique”, „Przyszłość inteligencji i inne pisma”). W celu osiągnięcia właściwych wniosków badaczka wykorzystała metody historyczną, instytucjonalno-prawną oraz analizy danych zastanych.

## NACJONALIZM INTEGRALNY

Koncepcja nacjonalizmu integralnego narodziła się w środowisku francuskich nacjonalistów, działających na przełomie XIX i XX wieku, którzy zawiedzeni niepowodzeniem republiki poszukiwali rozwiązań ratujących Francję przed demokracją – bojaźliwą, nieprzewidywalną, powiązaną z przemocą i turbulencjami, opóźnioną w mechanizmie decyzyjnym, pozbawioną autorytetów, ze spaczonymi decydentami (Curtis, 2010, s. 71), która „wszystko rozmywa i komplikuje” (Maurras, 2020, s. 569), skupia się jedynie na zaspokajaniu fizycznych potrzeb ludzi, w ostateczności prowadząc do zubożenia wykończonego ludu (Curtis, 2010, s. 71). Odpowiedzią miała być monarchia określona jako „najbardziej narodowy z ustrojów” (Maurras, 1928, 43); ograniczona, a nie absolutna.

Autorstwo nowej koncepcji nacjonalizmu przypisuje się Charles’owi Maurrasowi, który na skutek doznanego objawienia na Akropolu w 1896 r. stwierdził, że przywrócenie monarchii to jedyny środek do restauracji utraconej przez Francję potęgi. Przyszły rojalizm miał opierać się w całości na zasadach nacjonalizmu, według którego państwo tworzone jest oddolnie, a naród, w wyniku kontraktu, wybiera władzę (Wielomski, 2013, s. 167), przyczyniając się w ten sposób do tzw. nacjonalizmu integralnego<sup>1</sup> – scjentystycznego, racjonalnego, pozbawionego

---

<sup>1</sup> Pierwszy raz Maurras wspomina o nacjonalizmie integralnym w artykule z 2 marca 1900 roku w „Le Soleil” (Maurras, 2020, s. 35).

emocji, a nie w połączeniu z romantyczną wizją, która jest: „wyrwaniem uczuć spod władzy rozumu” (Maurras, 1901, ss. 47–48) czy boskim pierwiastkiem, bowiem: „królestwo jest rzeczą ludzką” (Maurras, 1928, s. 283). Nowy nacjonalizm miał być najlepszym z dotychczasowych modeli służących rozwiązywaniu problemów państwa, w przeciwieństwie do republiki, która wystawiała naród na zewnętrzne i wewnętrzne zagrożenia (Diec, 2013, ss. 121–124), np. prymat ekonomii nad polityką (państwo jako „łada sklepowa” w ujęciu Louis de Bonalda) (Wielomski, 2013, s. 227); nieumiejętność obrony klasy średniej przed takimi zagrożeniami jak komunizm (Paugam, 1971, ss. 409–412); zatracenie pielęgnacji „wielkich ludzkich wartości” (parafrazując myśl Maurrasa, iż „łatwiej wychować jednego księcia niż tysiąc polityków”) (Maurras, 2020, s. 571); bazowanie tylko na uzyskaniu poparcia w wyborach; dzielenie władzy między decydentami oraz dbanie o własne korzyści (Maurras, 2020, s. 571–572); możliwość infiltracji przez wroga Francji państwa; centralizacja i odrzucenie lokalnego patriotyzmu (Pazik, 2011, ss. 79–82) itd.

W integralnym nacjonalizmie najbardziej wyakcentowane zostało utożsamienie interesu monarchy z dobrem ogólnym (Curtis, 2010, s. 245). W pierwszym tomie: „Polityka. Moje idee polityczne”, w części siódmej: „Powrót do rzeczy żywych”, Maurras opisuje sylwetkę króla, który, aby zrealizować własny interes, musi stać ponad tym, co partykularne (Maurras, 2020, s. 568). Taka postawa jest kontynuacją myśli Arystotelesa o sprawowaniu władzy przez jednowładcę, kierującego się dobrem, czyli sprawiedliwością (Szlachta, 2016, s. 15). Nowa monarchia miała zostać powiązana z ideą dobra publicznego (*public welfare*), zaniedbanego przez republikę, postrzeganą jako wyłącznie ideę, która kontestuje ład (Wielomski, 2010, s. 333). Monarchia miała być ratunkiem dla państwa, które w poglądach Juliusa Evola stało się bezideowe i neutralne oraz utraciło swoje korzenie (Wielomski, 2013, s. 227). Władza królewska pomaga także samemu panującemu wspierać rozwój jego cnoty, chroniąc go przed korupcją i deprywacją (Maurras, 2020, s. 570). W tym celu należy poznać historię i charakter narodu, będącego według E. Corradiniego: „historycznym przejawem szczególnej formy społeczeństwa ludzkiego” (Corradini, 1937, s. 37), bowiem monarchia miała być uwarunkowana historycznie – być instytucją, a nie ciałem (Curtis, 2010, s. 243). Widoczna jest w tym przypadku romantyczno-abstrakcyjna więź wyrażająca „ ducha narodu”, która łączy pokolenia budujące wspólnotę narodową, a najlepiej wyrażana jest przez przywódców narodu (Bartyzel, 2020, s. 66). Tylko król jest w pełni niezależny, ponieważ znajduje się poza partyjnymi interesami oraz jako jedyny nie czerpie żadnych

zysków z przeprowadzanych wyborów (Maurras, 2016, s. 8) w przeciwieństwie do polityków, nazywanych: „[...] życiowymi nieudacznikami i karierowiczami najgorszego rodzaju, którzy nie identyfikują się mocno ze swoim państwem, gdyż taktują politykę jak sferę realizacji osobistych interesów lub wręcz jako źródło dochodów” (Wielomski, 2013, s. 182).

Nowy typ monarchy, według Maurrasa, miał grupować wokół siebie różne siły, jednoczyć ludzi, stać ponad podziałami partyjnymi i pełnić rolę mediatora w społeczeństwie: „[...] jeden, powołany, by sądzić i przewodzić, odróżnia się od sił, dla których ma być arbitrem” (Maurras, 2020, s. 569). Pokój i porządek koronowane głowy mogły zapewnić poprzez dominację w takich obszarach jak dyplomacja, wojsko, istotne kwestie polityczne i sprawy sądowe (Curtis, 2010, ss. 244–245).

W koncepcji Maurrasa można również zidentyfikować odwołanie się do dziedzictwa państwa, którego król jest personifikacją, mianownikiem łączącym każdą jednostkę, mózgiem oraz układem nerwowym całego narodu (Curtis, 2010, s. 244; Wielomski, 2013, s. 208). W tej myśli widać wyraźne nawiązanie do poglądów Mikołaja z Kuzy, przedstawiającego społeczeństwo na wzór organicznej całości, gdzie głową jest władca, zaś organami urzędnicy (Krąpiec, 2007, 95). Aspekt doradców, którzy wpływają na mechanizm podejmowania przez władcę decyzji, stanowi kolejną cechę integralnego nacjonalizmu (Curtis, 2010, s. 245). Wprowadzenie hamulców pod postacią opiniodawców z czasem miało przekształcić się w „hamulce społeczne”, umożliwiające ludowi łatwiejszą kontrolę władcy (Szlachta, 2016, s. 20) niż funkcjonujących wówczas zgromadzeń. To naród, uznany przez Ernesta Gellnera za najważniejszą kulturowo-polityczną zbiorowość (O’Leary, 1998, s. 67), decydował o odwołaniu króla i zmuszeniu go do ustąpienia z pełnionego stanowiska, w najgorszym wypadku poprzez królobójstwo (Curtis, 2010, s. 243).

Maurras w swojej koncepcji uwzględnia także rolę dynastii królewskiej, mającej zapewnić narodowi harmonię. W ten oto sposób restauracja rodziny królewskiej stałaby się restauracją wszystkich rodzin, a rodzina, powracając do myśli Stagiryty, stanowi pierwszą i początkową fazę tworzenia się państwa (Curtis, 2010, s. 244). Maurras wykazał, że rodzina stanowi podstawową jednostkę, z której przechodzi się do konstrukcji narodu, czerpiąc wzorzec hierarchii właśnie z relacji między krewnymi. Naturalna potrzeba bycia częścią społeczeństwa wywodzi się z modelu rodzice – potomstwo, a nierówności, jakie mają miejsce w państwie, są pochodną nieproporcjonalnych stosunków zachodzących między dzieckiem a rodzicami, uczniem a nauczycielami.

Podsumowując, można wskazać osiem głównych cech nacjonalizmu integralnego, a tym samym obecnych we współczesnych monarchiach Europy:

- a) Monarchia miała być historycznie uwarunkowana;
- b) Głównym obowiązkiem monarchy miało być dbanie o szeroko rozumiane dobro narodowe;
- c) Wprowadzenie monarchii zapewniałoby dbałość o odpowiedni rozwoju *public welfare*, w którym żadna jednostka nie jest uprzywilejowana, a interes całej wspólnoty oraz jej rozwój odgrywałby pierwszoplanową rolę;
- d) Władca miałby stanowić część ludu, reprezentować go i od niego zależeć;
- e) Po obdarzeniu danej jednostki zaufaniem, w rękach przyszłego króla bądź królowej miałyby znajdować się najważniejsze stanowiska państwowo;
- f) Dynastia miałby zajmować się harmonizowaniem danej wspólnoty, stając niemalże wzór dla odrodzenia się podstawowych wartości wiążących członków klasycznej rodziny;
- g) Zalety przywrócenia monarchii koniecznie musiałyby być powiązane z możliwością jej kontrolowania przez inne organy oraz jej zastąpienia lub obalenia, aby nie doprowadzić do przywrócenia despotcji;
- h) Decentralizacja władzy, która uniemożliwi skupienie całej władzy w rękach jednego centrum, przyczyniałoby się do zabezpieczenia interesu narodowego oraz ograniczenia dyktatorskich zapędów koronowanej głowy.

#### REALIZACJA KONCEPCJI MAURRASA W EUROPEJSKICH MONARCHIACH. UTOPIA CZY RZECZYWISTOŚĆ?

Koncepcja Maurrasa spotkała się z krytyką, zarówno za życia Maurrasa (James Darmesteter)<sup>2</sup>, jak i po śmierci Francuza (Michael Curtis), przede wszystkim skupiającą się na utopijności proponowanego rozwiązania. W szczególności za przejaw fantazji uważano wprowadzenie decentralizacji władzy jako warunku ograniczonej monarchii (Curtis, 2010, s. 247) oraz braku uzasadnienia królewskiego zainteresowania istotą dobra publicznego (Curtis, 2010, s. 245).

Nie da się nie zauważyć, że Maurras wykreował idealną postać przywódcy, który, kierując się dobrem wspólnoty, poprowadzi naród w stronę lepszych czasów. Co więcej, król, pozbawiony częściowo swoich przywilejów, nadal miał

---

<sup>2</sup> Krytyka Maurrasa była częścią popularnej wówczas opinii na temat nacjonalistów, określanych, jako: „[...] kuglarzy, którzy utknęli pośród paradoksów” (Dimier, 1926, s. 70).

uosabiać „złote czasy” władzy królewskiej. Do pewnego stopnia można powiedzieć, że marzenie Maurrasa ziściło się w przypadku obecnych europejskich monarchii.

Genealogia większości obecnie sprawujących władzę europejskich rodów królewskich sięga kilku wieków, co już determinuje pewną stałość w czasach gwałtownie zmieniającego się otoczenia. Obecna w Szwecji dynastia Bernadotte panuje nieprzerwanie od 1818 r., a pierwsze wzmianki o rodzie Liechtenstein sięgają pierwszej połowy XII w.

Niepodważalne jest również zachowanie ciągłości z dokonaniem dawnych ludów lub plemion, które zostały upamiętnione w historii jako waleczne i mężne. Maurras dopatrywał się potęgi Francuzów i znaczenia monarchii w odniesieniu do dziedzictwa galo-rzymskiego Francji. Podobne ustosunkowanie do historii prezentuje społeczeństwo rumuńskie, które podkreśla swoje rzymsko-dackie pochodzenie, co bardzo często wykorzystywali władcy, np. Karol II, będący prawdziwym pasjonatem rzymskiej sztuki i kultury (Maurras, 2016, s. 8; Roşca, 2014, s. 366).

Współczesne monarchie w większości podkreślają w ustawach zasadniczych pierwszeństwo narodu przed monarchą i jego władzą. W 1975 r. w Szwecji wprowadzono nową konstytucję, w której istotne zmiany zostały zawarte w jednym zdaniu. Zamiast: „Jedynie królowi przysługuje prawo kierowania krajem”, wprowadzono „Cała władza publiczna Szwecji pochodzi od ludu” (Schad, 2004, s. 73; Konstytucja Królestwa Szwecji, 1974, s. 755). Przeciwnie jest w konstytucji Niderlandów, w której to władca został wymieniony jako pierwszy, a naród zaraz po nim. Niejasność sprecyzowania relacji monarchy z obywatelami oraz państwem potwierdza fakt większego przywiązania do tradycji rządów królewskich niż powiązania stanowiska władcy z suwerennością narodu (Głowacki, 1983, s. 39; Konstytucja Królestwa Holandii, 2003). O tym, jak ważne jest dobro narodu, świadczy pełnienie przez władców funkcji reprezentanta społeczeństwa. To monarchowie wszystkich ludzi, jak brytyjska monarchini, która została „królową dla milionów wyznawców innych religii” (Waller, 2006, ss. 596–597), zaś władca Hiszpanii<sup>3</sup> określany jest jako symbol jedności i trwałości państwa (Konstytucja Hiszpanii, 1978, s. 350). Z kolei utrzymanie neutralnej politycznie monarchii belgijskiej ma zjednoczyć państwo podzielone między Flamandami a Walonami (zastąpienie koronowanej głowy prezydentem przyczyniłoby się do rozpoczęcia

---

<sup>3</sup> Podczas koronacji Juana Carlosa I wezwano monarchę, aby został „królem wszystkich Hiszpanów” (De Lara, Baroque, Ortiz, 2012, s. 607).

rywalizacji o to, kto powinien piastować najwyższy urząd w republice) (Ławniczak, 2011, s. 79).

Wykluczenie z procesu kierowania polityką, apolityczny i pozapartyjny charakter dzisiejszej monarchii zwrócił władców w stronę społeczeństwa jako źródła ich legitymizacji. Wyrażenie niezadowolenia z rządów panującego może znacząco wpłynąć na decyzję o obaleniu monarchii. Aby temu zapobiec, ród królewski wychodzi do ludzi z inicjatywami, jak działalność charytatywna, kulturowa, religijna, aby zdobyć zaufanie wspólnoty. W ten sposób działają obecnie członkowie rodziny królewskiej, która sprawowała rządy w Rumunii do 1947 r. Dynastia Hohenzollern-Sigmaringen integruje się ze społeczeństwem poprzez pomaganie najbardziej potrzebującym i organizowanie wydarzeń kulturowych (Aanmoen, 2020)<sup>4</sup>. Szwedzka królowa Sylwia Sommerlath oraz księżniczka Wiktorina znane są z pomagania potrzebującym i dzieciom poprzez prowadzenie np. *Silviahemmet*, promujący badania nad osobami chorymi na demencję (Ernemar i Strömqvist, s. 47), czy *Kronprinsessan Victorias Fond*, przeznaczony dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży (*Kronprinsessan*).

O sytuacji monarchii decydują obywatele poprzez taki instrument prawny jak referendum, które może przyczynić się do przywrócenia władzy królewskiej (w wyniku uzyskania w 1947 r. w Hiszpanii 93-procentowego poparcia monarchii, w państwie ponownie pojawiła się instytucja króla) lub jej zniesienia (w Liechtensteinie inicjatywa obywatelska minimum 1500 obywateli prowadzi do ogłoszenia przez parlament obowiązkowego referendum o zniesieniu monarchii, a w przypadku uzyskania większościowego poparcia, organ ustawodawczy rozpoczyna prace nad nową republikańską konstytucją, która po opracowaniu zostaje poddana pod ogólnonarodowe głosowanie) (Miłkowski, Machcewicz, 1998, s. 403; Liechtenstein, 2011, s. 86).

Ponadto, w celu zdobycia i utrzymania poparcia narodu, rodzina królewska lub księżęca realizuje postulat o odrodzeniu wartości tradycyjnej rodziny, gdzie panują miłość i wsparcie. Tak postrzegano dynastię Windsorów po ślubie księżnej Diany z księciem Karolem (Waller, 2006, s. 616) oraz nadal uważa się Karola XVI Gustawa i królową Sylwię, których wzajemna relacja i drobne gesty, jak podniesienie przez króla toczka królowej, który upadł na ziemię podczas chrztu wnuka, księcia Juliana (*Verrutsch*), zyskuje natychmiastową aprobatę

---

<sup>4</sup> Jak można zauważyć, proponowany przez Maurrasa nowy model monarchii można także odnieść do działań podejmowanych przez rodziny królewskie, dążące do przywrócenia ich utraconej rangi w społeczeństwie.



przez obywateli. W tym przypadku warto wspomnieć o szwedzkiej koncepcji *folkhemmet* (domu narodu), przedstawiającej państwo jako rodzinę, w której wszyscy członkowie są równi.

Jak zostało wspomniane, większość monarchii zostało znacznie ograniczonych w swoich prawach i obowiązkach (szwedzka monarchia uważana jest za najbardziej „zrepublicanizowaną” monarchię z racji postępujących ograniczeń nawet w sferze symbolicznej, np. odebranie możliwości wygłoszenia orędzia w Riksdagu czy bycie głową Kościoła) (Ławniczak, 2011, s. 59), które zostały przekazane pozostałym przedstawicielom podziału władzy, realizując w ten sposób kolejny punkt myśli Maurrasa związany z decentralizacją. Władca miał być „fachowcem od zarządzania państwem, otoczony przez specjalistów od rządzenia, gospodarki i propagandy” (Wielomski, 2013, s. 187). Obecni władcy muszą wiedzieć o wszystkim za pośrednictwem premierów i ministrów (Pasierbiński, 1996, s. 191). Te organy kontrolują, ale także informują monarchę, który stanowi istotną część hierarchii władzy i społeczeństwa (Wielomski, 2013, s. 202). Monarcha ma: „[...] zachęcać jednych, wspierać innych, a niekiedy daje posłuch tylko jednemu [...]” (Maurras, 2020, s. 569), co już zawarł Machiavelli w „Księżu”: „[władca] powinien pytać ich o wszystko i wysłuchiwać ich opinii” (Machiavelli, 1998, s. 94). Tak jest w Wielkiej Brytanii, gdzie monarcha wskazuje osobę najbardziej godną, aby pełnić stanowisko premiera, w przypadku kiedy żadna z partii nie osiągnęła całkowitej większości w wyborach powszechnych (Hazell, 2020, s. 23). Decydenci polityczni zostali wyposażeni w narzędzia nie tylko, aby wpływać na decyzje władcy, ale również, żeby móc zdetronizować panującego. W przypadku, kiedy monarcha nie wywiązuje się ze swoich obowiązków lub niegodnie reprezentuje interes państwa, wówczas organy państwowe mogą skutecznie wpłynąć na decyzję władcy o zrzeczeniu się prawa do tronu, jak to wydarzyło się w odniesieniu do związku króla Edwarda VIII z Wallis Simpson. Z kolei w szwedzkim ustawodawstwie istnieje możliwość pozbawienia monarchy pełnionego stanowiska w wyniku zaniechania swoich obowiązków (Konstytucja Królestwa Szwecji, 1974, s. 763).

Przechodząc do realizacji postulatu *welfare state*, warto wskazać Wielką Brytanię oraz państwa skandynawskie. Należy jednak podkreślić, że za polityką państwa dobrobytu odpowiadają decydenci polityczni, a nie monarcha, jednak on sam był i jest obecny podczas wprowadzanych zmian i modyfikacji tego modelu. W 1990 r. Karol XVI Gustaw stwierdził, że w państwie występują zbyt wysokie płace, co nie przedkłada się na podobnie wysoką wydajność pracy. Komentarze

władcy zostały przyjęte i wprowadzone przez kolejny rząd na czele z Carlem Bildtem i jego następców (Schad, 2004, s. 74).

Współczesna monarchia dopasowana do postulatów XIX-wiecznej koncepcji Maurrasa stanowi remedium na bolączki, z którymi muszą zmierzyć się dzisiejsze rządy. Monarchia to miejsce, gdzie, według Benoist, tradycje mogą powrócić w nowej formie. W ten sposób postrzegana była królowa Wielkiej Brytanii, która stanowiła ogniwo łączące przeszłość z przyszłością, np. w podtrzymywaniu funkcjonowania Wspólnoty Narodów (*The Commonwealth*) (Waller, 2006, s. 609). Podobnie uważał Roman Dmowski, polski reprezentant nacjonalizmu integralnego, wyobrażając nacjonalizm integralny jako ewoluującą myśl, która wchłania nowe elementy, a usuwa te nieadekwatne do nowej rzeczywistości (Wysocki, 2014, s. 104). To, co „wieczne i konieczne”, musi zostać dostosowane do nowej mentalności (de Benoist, 1979, 121; Wielomski, 2013, s. 237).

## WNIOSKI

Nacjonalizm integralny w myśli Maurrasa stał się szansą dla przywrócenia monarchii w kontekście jej roli w dbaniu o dobro narodu. Monarcha miał realizować interes ludu i być przed nim odpowiedzialnym. Powyższa koncepcja znalazła zastosowanie we współczesnych monarchiach Europy. Zaktualizowana i dostosowana do nowych warunków okazała się być częściową realizacją utopijnego marzenia francuskiego nacjonalisty, który widział w koronowanej głowie państwa szansę na przetrwanie i utrzymywanie spójności narodu. Limitacja uprawnień władcy i odpowiedzialność za kierowanie państwem przez wszystkie szczeble trójpodziału władzy przyczyniło się do umocnienia narodu, a to z kolei przełożyło się na wysokie poparcie władzy królewskiej w Europie. Można powiedzieć, że nacjonalizm w połączeniu z rojalistyczną myślą rządu państwem okazał się być sposobem uzasadnienia sensowności utrzymania monarchy, uosabiającego główny cel polityki państwowej – interes narodowy. Dalsze badania w kontekście nacjonalizmu integralnego powinny być prowadzone w kierunku dokładniejszego uściślenia tematu pod postacią analizy poszczególnych monarchii poprzez pryzmat koncepcji władzy królewskiej w ujęciu Maurrasa. Osiągnięte rezultaty mogą zaowocować nowym postrzeganiem monarchii oraz wytworzeniem koncepcji, która uzasadniałaby konieczność i sensowność utrzymywania koronowanej głowy państwa.

## BIBLIOGRAFIA:

- Aanmoen, O. (2020). *EXCLUSIVE: Interview with Margareta, Custodian of the Romanian Crown*. Royal central. Pobrano z: <https://royalcentral.co.uk/europe/romania/exclusive-interview-with-margareta-custodian-of-the-romanian-crown-136542/>.
- Bartyzel, J. (2020). *Prawica, nacjonalizm, monarchizm*. *Studia politologiczno-historyczne*. Radzymin–Warszawa: Von Borowiecky.
- Corradini, E. (1937). *Jedność i potęga narodów*. Tłum. J. Zdzitowiecki. Poznań.
- Curtis, M. (2010). *Three Against the Third Republic*. Sorel, Barrès & Murras. London–New York: Routledge.
- de Benoist, A. (1978). *Vue de droite: anthologie critique des idées contemporaines*. Paris: Copernic.
- de Benoist, A. (1979). *Les idées à l'endroit*. Paris: Hallier.
- de Lara, T.M., Baruque, J.V., Ortiz, A. D. (2012). *Historia Hiszpanii*. Tłum. S. Jędrusiak. Kraków: Universitas.
- Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789*. Pobrano z: <https://www.conseil-constitutionnel.fr>.
- Diec, J. (2013). *Konserwatywny nacjonalizm. Studium doktryny w świetle myśli politycznej Igora Szafariewicza*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Dimier, L. (1926). *Vingt ans d'Action Française et autres souvenirs*. Paris: Nouvelle librairie nationale.
- Ernemar, L., Strömqvist, J. (2021). *Kung Carl XVI Gustaf 75 år. Vår kungafamilj i fest och vardag*. Stockholm: Semic.
- Fichte J. G. (1996). *Mowy do narodu niemieckiego*. Tłum. P. Dybel. W: *Fichte Johann Gottlieb, „Zamknięte państwo handlowe” i inne pisma*. Wyb. A. Ochocki. Warszawa: Aletheia.
- Głowacki, A. (1983). *System polityczny Holandii*. Szczecin: Wyższa Szkoła Pedagogiczna.
- Görres, J. (1975). *Die teutschen Volksbücher*. W: C. Träger (red.). *Die Französische Revolution im Spiegel der deutschen Literatur*. Frankfurt am Main: Röderberg-Verlag.
- Hazell, R. (2020). *Constitutional Functions of the Monarchy in the UK*. W: R. Hazell, B. Morris (red.). *The role of monarchy in modern democracy. European monarchies compared*. Oxford: Hart Publishing.
- Konstytucja Hiszpanii*. Tłum. T. Mołdowa. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Konstytucja Królestwa Holandii* (2003). Tłum. A. Głowacki. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Konstytucja Królestwa Szwecji*. Tłum. K. Dembiński, M. Grzybowski.
- Kronprinsessan Victoria*. Pobrane z: <https://www.kungahuset.se/ovrigt/lattlast/motkungalafamiljen/kronprinsessanvictoria.4.1a2467a10ad032dc26800011310.html>.
- Krąpiec, M. A. (2007). *Człowiek i polityka*. Lublin: Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu.
- Liechtenstein, ks. Hans-Adam II (2011). *Państwo o trzecim tysiącleciu*. Tłum. J.Fr. Tarnówka. Kraków: AA.

- Ławniczak, A. (2011). *Monarchiczne i republikańskie głowy państwa w Europie*. Wrocław: Kolonia Limited.
- Machiavelli, N. (1998). *The Prince*. Tłum. H.C. Mansfield. Chicago: University of Chicago Press.
- Maurras, Ch. (1928). *Kiel et Tanger. La République française devant l'Europe*. Paris: Bibliothèque des oeuvres politiques.
- Maurras, Ch. (1931). *Lorsque Hugo eut les cent ans*. W: Ch. Maurras (red.). *Dictionnaire politique et critique*. T. 5. Paris.
- Maurras, Ch. (2020). *Przyszłość inteligencji i inne pisma*. Tłum. K. Tyszka-Drozdowski, M. Jurek, B. Biały. Dębogóra: Dębogóra.
- Maurras, Ch. (2016). *The future of the Intelligentsia. For a French Awakening*. Tłum. A. Jacob. Londyn: Arktos Media.
- Miłkowski, T., Machcewicz, P. (1998). *Historia Hiszpanii*. Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- O'Leary, B. (1998). *Ernest Gellner's diagnoses of nationalism: a critical overview, or, what is living and what is dead in Ernest Gellner's philosophy nationalism?* W: J.A. Hall (red.). *The State of the Nation. Ernest Gellner and the Theory of nationalism*. Cambridge: University Press.
- Pasierbiński, T. (1996). *Blaski i cienie europejskich dworów*. Warszawa: Świat Książki.
- Pazik, A. (2011). Charles'a Maurras'a krytyka republikanizmu. *Kultura i Polityka: zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie*, 9, 76–88.
- Paugam, J. (1971). *L'âge d'or du maurrassisme*. Paris: FeniXX réédition numérique.
- Roșca, P.E. (2014). *The Perspectives of the Monarchy in Interwar Romania: From the Constitutional Monarchy to Right-Wing Totalitarianism*. W: A. Biancini, G. Motta (red.). *Empires and Nations from the Eighteenth to the twentieth Century*. vol. 2. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Schad, M. (2004). *Mit i historia. Szwedzki dom panujący*. Tłum. A. Czarnocki. Warszawa: KDC.
- Szlachta, B. (2016). *Monarchia dzisiaj. Uwagi historyka myśli politycznej o jednej z (dawnych) form rządów*. W: R. Kantor, R. Hołda (red.). *Monarchia. Alternatywna, mit, anachronizm*. Kraków: UJ.
- Verrutscht: Zusammenstoß mit ihrem Liebsten (2021). Pobrane z: <https://www.bunte.de/royals/schwedisches-koenigshaus/silvia-von-schweden-verrutscht-zusammenstoss-mit-ihrem-liebsten.html>.
- Waller, M. (2006). *Królowe Anglii. Kobiety, które tworzyły potęgę imperium*. Warszawa: Amber.
- Wielomski, A. (2010). *Charles Maurras wobec protestantyzmu*. W: B. Grott (red.). *Różne oblicza nacjonalizmów. Polityka-Religia-Etos*. Kraków: NOMOS.
- Wielomski, A. (2013). *Prawica w XX wieku*. Radzymin: von borowiecky.
- Wysocki, R. (2014). *W kręgu integralnego nacjonalizmu. Czynny nacjonalizm Dmytra Doncowa na tle myśli nowoczesnych Romana Dmowskiego. Studium porównawcze*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.